

Омелянчук С. О.

<https://orcid.org/0009-0002-6532-4834>

Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України

ОСМИСЛЕННЯ ЄВРОПИ ПЕРІОДУ INTERBELLUM: НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «НА КРАЮ ЧАСУ» УЛАСА САМЧУКА

Стаття присвячена комплексному аналізу особливостей осмислення Європи періоду interbellum у романі Уласа Самчука «На краю часу». У центрі дослідження – художня репрезентація соціокультурних, політичних та екзистенційних вимірів міжвоєнної доби, відтворених кризь досвід української еміграції в Празі як одному з ключових осередків інтелектуального життя того часу. Простежено конструювання образу Європи як амбівалентного простору: з одного боку – території культурного розквіту, інтелектуальних пошуків і можливостей особистісної самореалізації, з іншого – простору глибокої кризи, «тісноти», втрати історичної перспективи та передчуття неминучої катастрофи. Особливу увагу приділено аналізу ідейних дискусій персонажів, у яких віддзеркалилися провідні інтелектуальні тенденції епохи, зокрема концепція занепаду Європи Освальда Шпенглера та ідеологема «народу без простору» Ганса Грімма. Виявлено, що ці ідеї не лише формують світоглядне тло роману, а й безпосередньо впливають на самоусвідомлення героїв, їхні уявлення про майбутнє Європи та власне місце в ньому. Окремо розглянуто опозицію Схід-Захід як ключову ідейну вісь твору, через яку автор транслює різні моделі цивілізаційного розвитку, культурні орієнтації та політичні вибори.

Окрім цього, в статті проаналізовано проблеми бездержавності, колоніального досвіду, мовної вразливості та кризи національної ідентичності, що набувають у романі екзистенційного виміру та втілюються в комплексі безґрунтянства. Показано, що цей комплекс визначає внутрішню динаміку персонажів, їхні світоглядні коливання та пошуки духовної опори в умовах історичної нестабільності. Роман «На краю часу» не лише відтворює атмосферу міжвоєнної Європи, а й пропонує її глибоке критичне осмислення, актуалізуючи українську перспективу в контексті загальноєвропейських цивілізаційних трансформацій першої половини ХХ століття.

Ключові слова: Улас Самчук, interbellum, міжвоєннє, Європа, еміграція, топос.

Постановка проблеми. Роман «На краю часу» Улас Самчук написав на схилі літ, будучи в еміграції в Канаді. У одному з листів до Марини Антонович-Рудницької він із ностальгією відгукувався про Прагу: «О, Прага! О, злата Прага! Пригадую, пригадую. І хочу вельми щось про неї написати. Я розбушувався спогадами, а Прага дає для цього стільки поживи» [5]. І власне йому вдається написати роман, де в авангарді зображено якраз Прагу періоду *interbellum*. Улас Самчук робить тлом «На краю часу» європейське місто 1920–1930-х рр., в якому розгортаються події з життя групи українців у еміграції, кризь призму досвіду якої в романі постає репрезентація міжвоєнної Європи, її настроїв та соціокультурних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. «На краю часу» Уласа Самчука був у фокусі досліджень

Ірини Руснак, Наталки Лисенко, Світлани Кочерги, Петра Кралюка. Ірина Руснак досліджувала «празький текст» роману, вплив міського простору на сюжет та формування ідентичності персонажів [6]. Літературознавиця наголошує на важливій ролі Праги як для української літератури, так і для українського дискурсу загалом, адже ця європейська столиця була осередком для українських митців у екзилі. У іншій своїй розвідці, присвяченій історії написання і видання роману Уласа Самчука «Сонце з Заходу», Ірина Руснак серед іншого висуває таке припущення: у книзі-довіднику про Першу зустріч українських митців США і Канади з громадянством у липні 1954 року, згадуючи роман, який письменник готував до друку під назвою «Відкриваю Європу», йшлося власне про «На краю часу» [7, с. 41]. Прикметно, що пер-

шопочаткова назва відображає концепцію роману загалом, оскільки «вигнаний з рідного простору на сході Європи головний персонаж Ярема Бойчин активно «відкриває Європу» для себе в столиці Чехословацької республіки Томаша Масарика» [7, с. 42].

Наталка Лисенко, зусиллями якої роман вийшов друком, у післямові до видання, окрім особливостей мови письменника та екскурсу в історію створення роману, зауважує, що прототипами цього твору є низка політичних та культурних діячів української еміграції. Так, Барсов – це Дмитро Донцов, у Ольговичу впізнається Олег Ольжич, Білявські – це родина Леоніда Білецького, а у фрагменті зустрічі української еміграції з письменниками втілено зустріч з Олесем Досвітнім, Валер'яном Поліщуком і Павлом Тичиною в Празі [4, с. 411].

Світлана Кочерга означає автобіографічний роман Уласа Самчука «твором потоку питань», що є ознакою справжньої, великої літератури, на яку орієнтувався автор [2, с. 69]. Дослідниця аналізує феномен безгрунтяства в романі, наголошуючи на тому, що цей комплекс став психологічним викликом для героїв: «Воно приносить повсякчасні гойдалки у самооцінці, штовхає слабших до асиміляції, знекорінення, і тільки найсильніші, пройшовши всі випробування внутрішніх конфліктів, етапів знемоги, роздоріжжя, спокус чужого, знаходять батьківщину в самому собі, й це духове опертя дає змогу їм стати маяком для своїх співвітчизників – у просторі й в часі» [2, с. 69].

Петро Кралюк вважає «На краю часу» «чи не найбільш європейським романом Самчука», «органічно вписаним у європейську культуру» [3]. Вчений пише, що герої роману намагаються знайти своє «місце в Європі», «часто міркуючи про те, що вони та їхні предки «зробили не так», чому українці опинилися під владою Москви» [3].

Постановка завдання. Попри посилений інтерес до роману, після його виходу у світ 2023 року, низка проблем, порушених у ньому досі потребує прочитання й аналізу. Тож, мета цієї статті – на матеріалі роману Уласа Самчука «На краю часу» дослідити особливості осмислення Європи періоду *interbellum*, зокрема простежити, як у художньому світі твору репрезентовано соціокультурні, політичні та екзистенційні виміри міжвоєнної, з'ясувати їхній вплив на формування світогляду й ідентичності персонажів.

Виклад основного матеріалу. Німецький літературознавець Еріх Ауербах у праці «Мімесис» (про зв'язок між європейською літературою і дій-

сністю) писав, що під час і після Першої світової війни Європа була непевною, обтяженою передчуттям катастрофи, і це відчувалося в тогочасному письменстві, мовляв, у деяких творах «є щось від настрою судного дня» [1, с. 653]. Симптоматичною ознакою такого передчуття, за Ауербахом, був поширений серед європейської літературної традиції того часу метод багаторазового віддзеркалення свідомості, що посилював у читача відчуття безнадії [1, с. 654] і був «дзеркалом кінця нашого світу» [1, с. 653].

Якщо у текстах Миколи Хвильового на такий метод натрапляємо повсякчас, зокрема в повісті «Санаторійна зона», то в Уласа Самчука все ж дещо інша поетика й переважно лінійні сюжети. Втім, якраз у романі «На краю часу» в центрі сюжету – Ярема Бойчин, власне письменник-початківець, українець шлях еміграції якого привів його в міжвоєнну Прагу. Саме в його міркуваннях і діях можна простежити письменницьке чуття краю *чогось*, передчуття неминучої катастрофи. Назва роману, над яким працює Ярема теж промовиста, майже суголосна з назвою роману Уласа Самчука – «На краю світу». І «На краю світу», і «На краю часу» символізують певне завершення, у цьому випадку епохи. Втім, роман Уласа Самчука уже був створений після трагедії Другої світової війни, тому тут не йдеться про його письменницьке передчуття катастрофи, про яке писав Ауербах: Самчук власне створює героя з таким передчуттям, і насичує тривогою увесь твір. У одному з діалогів головний герой пояснює вибір назви свого дебютного роману так: «Якийсь глухий закуток. Провінцію. Занедбану країну. Або далечінь. Піти на край світу – значить піти дуже далеко. Або жити в глухому закутку, кинутому, дале кому, безпросвітному. Мій батько колись завжди «шукав землю». Це значило – хотів купити землі в якомусь вигіднішому місці. А мати казала на це: Ніколи не піду кудись на край світу! Виволоче нас на край світу – і загинай. А фактично я сам родився на краю світу. Це був один з найдальших південно-західних кутів колишньої Російської імперії, а тепер це є один з найдальших південно-східних кутів Польщі» [8, с. 136]. Окрім цього, Ярема зазначає, що йому, українцеві в екзилі, властиві «край світу», «бездоріжжя», «хаос», «несталість», «непевність» [8, с. 137]. Народження «на краю світу» без своєї держави й перебування тут-і-зараз «на краю часу», який от-от сколихне світова катастрофа робить Ярему Бойчина непевним, із комплексом безгрунтяства, складнощами визначитися, навіть у стосунках із

жінками (дві Марії: німкеня й українка, різні світоглядно, однаково прихильні до Яреми, який їх обох втрачає). І, власне, історія головного героя закінчується трьома крапками, без визначення, але з уже згаданим передчуттям трагедії: «Та велика, майже суцільна, дуже органічна і дуже животна маса, що рухнула в цей всеруйнуючий похід під проводом дуже малої, але дуже динамічної, виразно зараженої гострою неврастенією, ця маса наближалася до нечуваної ще в історії катастрофи» [8, с. 397].

Ішлося про неминучість охоплення Європи «бацилою чуми», нацизмом, що в одному з епізодів роману означається «краєм часу Європи». Перегук зі Шпенглеровим «Присмерком Європи» очевидний, натомість на згадку цієї праці натрапляємо в романі раніше, в одному з листів Марії, яка ділиться з Яремою міркуваннями свого дядька Генриха, з яким головний герой був знайомий у німецький період своєї еміграції. У листі йшлося: «Дядько Генрих вітає Тебе від всього свого парубоцького серця. Він весь час курить і саме тепер почав читати “Унтерганг дес Абендландес” Шпенглера. І дуже гнівається на того філософа, що він так песимістично бачить нашу стару Європу... Він переконаний, що Європа далеко ще не вичерпала своїх можливостей і що саме тепер приходить її час! Що він під цим розуміє, я не знаю!» [8, с. 209].

Апеляція до Шпенглера в романі не є випадковою – власне Улас Самчук у своїх щоденникових записках згадує його концепцію «кінця Європи». У записках, зібраних під назвою «П'ять по дванадцятій», що охоплюють період із 6 січня по 9 серпня 1945 року й відтворюють атмосферу воєнної Німеччини, передовсім Берліна, автор власне до Шпенглерової концепції й схиляється: «Шпенглер мав рацію: Європі кінець, не фізичний кінець, а кінець її політичної, господарської і взагалі духовно-культурної гегемонії в світі. Ідеали, що ними жила людина цього півострова протягом останніх десятиліть, її віра, її духові спроможності не відповідали духові часу. Вони старі, кволі, вузькі. Опертися лише на гаслах вибуялого егоїзму в часи трансцендентного наставлення сьогоднішньої людини нашої плянети, було виявом не сили, а кволости» [9, с. 216]. Один із персонажів «На краю часу», Хведь Петрицький, декларує саме таку думку, осмислюючи європейську кризу. У одній із численних дискусій з Яремою Хведь наголошує, що двадцяте століття – це кінець для Європи, звісно не як для континенту, а в ширшому розумінні: «Цей пів острів, розуміється, існуватиме собі далі. І навіть буде зватися Європа. Але

він не буде більше Європа. Інакше, він не буде більше формувати моди одягів світу, постачати світові вина, наповняти його духом, командувати його арміями, давати лавреатів Нобеля. Розуміється, що буде смішно, коли я ще раз повторю тим же саме, що вже повторялося сім разів про отой уславлений «занепад Європи», але краще бути смішним, аніж сліпим, що Європа справді на наших очах доживає свою славу і доїдає свої дивіденди великого свого минулого [...]» [8, с. 249]. У цьому ж епізоді Петрицький означає Європу «зникаючою» та «тісною». Він порівнює її з одягом, що тисне: з комірцями, одягаючи які, «ви душитесь, але терпите» [8, с. 249], а також із корсетами, які донедавна змушені були терпіти жінки. Петрицький декларує бажання «Більше простору» [8, с. 249], якого, на його думку, потребує світ. До схожих порівнянь вдавалася й інша персонажка, німкеня Марія, яку з Яремою пов'язували уроки польської, а згодом і почуття. Вона зауважує: «Я б сама інколи хотіла вирватись з нашої щоденщини, і яка шкода, що ми живемо у такому тісному просторі. Європа сьогодні стає тісною, як стара сукня» [8, с. 100]. Тут передовсім важливим є порівняння «як стара сукня». «Тіснота», про яку йдеться обом героям обґрунтована характерним для покоління міжвоєнної відчуттям кінця епохи й передчуттям катастрофи, а також певною мірою замкненістю європейського простору. До того ж, у «На краю часу» згадано «Народ без простору» (Volk ohne Raum, 1926) Ганса Грімма – найвідоміший німецький колоніальний роман [13, с. 119], який став свого часу підґрунтям для загарбницької політики нацистської Німеччини, адже декларував тісне становище Німеччини в Європі на протигагу широким просторам Південної Африки. Пропагандистський вплив роману годі переоцінити: його назва стала ідіомою, а до Другої світової війни продажі сягнули пів мільйона примірників. Сотні тисяч німців палко повірили в те, що все що потрібно Німеччині – це більше простору [12, с. 221]. Власне ця згадка роману Ганса Грімма в «На краю часу» Уласа Самчука – ще одна характерна ознака атмосфери передчуття трагедії серед інтелігенції того часу. «Ніколи ще там не було стільки пропаганди за простором, як тепер, і навіть, як ви це самі гаразд знаєте, там постала нова політична течія, цілий ідеологічний рух, який дуже швидко розвивається, і якого єдиним і основним програмовим завданням є здобути простір. І то якраз коштом нашого Сходу» [8, с. 251], – завважує Хведь Петрицький.

Про те, що відчуття замкненості європейського простору трансливали персонажі роману

свідчить ще такий приклад із діалогу між Яремою й Марією, остання зазначає: «Париж, Берлін, Рим, Будапешт, Прага. Я все це вже знаю. Я була в Парижі перед минулого року з батьком. У Римі минулого літа з матір'ю. Думаю поїхати ще до Лондона і Мадрида... Але що мене найбільш спокушає, це орієнт, Південь, екватор, Африка. Я не знаю чому, але Південь мене дуже цікавить» [8, с. 100]. Перелік європейських столиць – Париж, Берлін, Рим, Будапешт, Прага – створює своєрідну карту традиційної культурної Європи. Вони репрезентують класичні центри політики, мистецтва, освіти та історичної пам'яті континенту. Втім, у контексті висловлювання героїні ці міста вже не асоціюються з новизною чи відкриттям, натомість її манить Африка, а також орієнт, що робить її твердження цілком дзеркальними концепції Ганса Грімма. Згаданий Марією «орієнт» постає тут об'єктом екзотизації, незвіданою *tabula rasa*, а отже й привабливим простором.

Окрім переосмислення концепції Освальда Шпенглера та очевидного зв'язку тверджень героїв із ідеєю «народу без простору» Ганса Грімма, в романі яскраво репрезентовано опозицію Схід – Захід. Ярема Бойчин у діалозі з Марією чітко відповідає, що він є «проти сучасного Сходу», завваживши, що останній не був готовий до «Капіталу» Маркса. А Захід, за Яремою, Маркса переріс [8, с. 101]. Це свідчить про світоглядну позицію головного героя роману Уласа Самчука та її орієнтацію на західну модель розвитку, для якої марксизм став етапною ідеологією, натомість для Сходу це все ще було домінантою. До того ж, на горіщі, празькому помешканні, яке, що прикметно, він означає Заходом, перебираючи листи від рідні й давніх дурзів, Ярема згадує трирічну пораду редактора Барсова, очевидно одного з тих людей, кому випала можливість читати ранні твори Бойчина. Порада полягала в тому, що Ярема мусить «пізнати Захід», творчість Заходу, і це, на думку Барсова, дасть йому «пружність і силу не лише мати труднощі, але і їх перемагати» [8, с. 78]. Прикметно, що цій пораді передувала згадка про вплив Чехова на творчість Яреми Бойчина: «На вас помітний вплив Чехова, писав він, і взагалі російської літератури» [8, с. 78]. Тож, Захід тут є альтернативою російській культурі, що перегукується з ідеями літературної дискусії 20-х років, в якій декларували зокрема відхід від орієнтації на російське письменство.

Концепція Східної Європи оприявнюється в описі Студентського дому на початку роману: «Там гуртується все. Добре і не добре. Веселе

і не веселе. Своє і не своє. Добра пів тузина націй, квінтесенція Європи Сходу, а то і орієнту, а між ними також переконливий відсоток тих, що настирливо зуть себе українцями, але які в дійсності є «також русове»» [8, с. 12]. Студентський дім тут постає як «квінтесенція Європи Сходу», себто Східної Європи з її мультикультурністю й мультинаціональністю – поширені означення в дискурсі східноєвропейських студій (згадаймо концепції Мілана Кундери, Якуба Мікановського). Прикметно, що серед цієї квінтесенції східноєвропейців згадано українців, наголошуючи на проблемі їхньої ідентичності й власне праві на суб'єктність – «настирливо зуть себе українцями» [8, с. 12]. Проблема бездержавності є наскрізною в романі: українці в екзилі почували себе не вигнанцями, а «безґрунтянами», які мусять повсякчас відстоювати своє існування як нації, не маючи при цьому держави, і головню – місця, куди можна повернутися й чути себе в безпеці. За Світланою Кочергою, «безґрунтя у романі насамперед репрезентовано як комплекс духовного сирітства українців, витіснених з рідної землі колоніальним безправ'ям» [2, с. 69].

Проблему бездержавності й колоніалізму чітко віддзеркалює один із топосів роману – заклад «Тайга», де детально описано взаємини росіян із українцями. У «Тайзі» частували і українськими, і російськими традиційними стравами: борщем, варениками а також «руськими шпротами» з «руською гірчицею». Проте така дихотомія виявлялася не лише на побутовому рівні, а й ширшому культурному контексті: в закладі висіли портрети Александра Пушкіна та Льва Толстого. Останній, за словами наратора, часто ставав у «Тайзі» однією з причин постійних суперечок. Титул графа, який приписують Толстому іронічно висміюють (Граф! Його сіятельство. Ха-ха-ха! [8, с. 61]), насправді ж він «мужик, мазниця, путем підперезаний, простокваша» [8, с. 61]. Йому протиставлено Тараса Шевченка, який, хоч і в папасі на портретах, втім він і «сам папаха, від землі, від гною, лірник, можна сказати» [8, с. 61]. Улас Самчук таким чином деміфологізує велич російської культури, протиставляючи її українській, національні герої якої в цьому випадку не потребують перебільшень.

Господарем «Тайги» був ««також українець», по «настоящому малорос» зі самого Києва, [...] і українців не цурається, бо вони все-таки «також рускі люди», хоч вони і «балакають», і хочуть «самостійну»» [8, с. 60]. Очевидно автор тут, серед іншого, порушує проблему малоросійства

й комплексу меншовартості, кризи ідентичності, властивих людині, яка піддається колоніальному впливові й імперській системі координат, асимілюючись й відкидаючи своє справжнє походження. Колоніальний комплекс меншовартості й малоросійства почасти був у фокусі праць Юрія Шевельова, який міркував, що еміграційне малоросійство «не хоче зрозуміти історичної законності свого теперішнього становища, яке винить у всьому збіг обставин і думає, що завтра, за допомогою чергового визволителя, воно повернеться в свою малоросійську Аркадію і їстиме під дзюркотання струмочків вареники, що тонуть у салі?» [10, с. 73]. Окрім цього, Улас Самчук порушує й мовне питання, вочевидь пов'язуючи його з проблемою малоросійства: «[...] а то приходять «еті саміє», забирають найкращі місця, заляпують все своїми борщами та варениками і весь час «демонстративно балакають на етой мове»» [8, с. 60], «[...] як хочете, також «балакаєт на мове»» [8, с. 60]. У цих прикладах означення української мови передано через російську лексику, що показово репрезентує українську як щось другорядне, провінційне, таке, що дратує росіян. Щодо української мови відгукувався й Хведь Петрицький, скептично наголошуючи Яремі, що він пише мовою, яку ніхто не хоче знати: «Прокляття ваше у вашій мові. Мові, приреченій на вимирання...» [8, с. 84]. Тут порушено головну проблему української мови – її тогочасну вразливість й екзистенційну загрозу, що була ширшою за власне проблему мови, адже була частиною українського питання загалом. Зникнення української мови означало б загрозу для існування української нації. Загальновідомим є той факт, що напередодні Другої світової війни Україна перебувала у складі чотирьох держав (Чехословаччини, Румунії, Польщі й Радянського союзу), державна політика яких очевидно не сприяла розвитку української мови (як і десятиліття до цього). Юрій Шевельов зазначає: «Царська Росія робила ставку на цілковите знищення; не багато чим різнилася політика влади за двох перших окупацій України

росіянами: радянської й білогвардійської, а також політика Румунії. Варшава застосовувала політику обмеження й конфронтації. Прага в останні роки зверхности над Закарпаттям підтримувала мову-суперницю. Своєрідну політику провадили росіяни по остаточній (перед Другою світовою війною) окупації України: позірно підтримуючи українську мову, а водночас руйнуючи її соціальну основу й тероризуючи мовців» [11, с. 257]. Себто, скептицизм Петрицького виправданий і не безпідставний, оскільки екзистенційна загроза українській мові була тоді більше, ніж реальною.

Висновки. Тож, роман Уласа Самчука «На краю часу» постає як багатомірний художній простір, у якому осмислення Європи періоду *interbellum* відбувається крізь призму екзистенційного досвіду еміграції, історичної нестабільності та культурної кризи. У творі міжвоєнна Європа постає як простір водночас інтелектуального напруження й глибинної тривоги, і все це – під знаком «кінця епохи», що перегукується з ідеями Освальда Шпенглера та загальноєвропейським настроєм тодішніх інтелектуалів, письменників зокрема. Улас Самчук репрезентує Європу як амбівалентний простір: з одного боку – осередок культури, освіти й можливостей самореалізації, з іншого – «тісний» і вичерпаний світ, що втрачає свою історичну суб'єктність і поступово входить у фазу занепаду. Через дискусії персонажів, їхні світоглядні орієнтації та особисті вибори автор моделює атмосферу доби, де співживуть віра в потенціал Європи та переконання в її кризовості. Особливо виразною є опозиція Схід – Захід, що структурує ідейний вимір роману. Захід постає як простір культурної сили й розвитку, тоді як Схід асоціюється з політичною несвободою та історичною травмою. Роман фіксує момент історичного зламу, коли старий європейський світ утрачає стабільність, а новий лише окреслюється у тривожних передчуттях. Через індивідуальний досвід героя автор демонструє ширші процеси трансформації європейської свідомості, не ігноруючи і української перспективи.

Список літератури:

1. Ауербах Е. Мімезис. Апріорі. 2025. 672 с.
2. Кочерга С. О. Художня інтерпретація комплексу безгрунтяства в романі Уласа Самчука «На краю часу». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2024. Вип. 22(90). С. 66–69.
3. Кралуок П. (2023, 18 лютого). «На краю часу»: чи засвоїли в Україні уроки Уласа Самчука. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ulas-samchuk-roman-na-kraju-chasu-vijna/32276421.html>
4. Лисенко Н. І. Післяслово. На краю часу. Улас Самчук. Фоліо. 2023. 417 с.
5. Лист У. О. Самчука до М. Антонович-Рудницької / ВРФТ ІЛ НАНУ. Ф. 195. Од. зб. 313. 3 арк.

6. Руснак І. Є. «Празький текст» Уласа Самчука (на матеріалі романів «Сабо таж УВО» та «На краю часу»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2025. Вип. 26(94). С. 112–117.
7. Руснак І. Є. Історія написання і видання роману «Сонце з Заходу» Уласа Самчука: спроба реконструкції. *Синопис: текст, контекст, медіа*. 2018. № 3(23) С. 36–45.
8. Самчук У. На краю часу. Фоліо. 2023. 417 с.
9. Самчук У. П'ять по дванадцятій. Планета Ді-Пі. Слідами піонерів. Фоліо. 2025. 1073 с.
10. Шевельов Ю. З історії незакінченої війни. Упорядники Оксана Забужко, Лариса Масенко. Київ. 2015. 474 с.
11. Шевельов Ю. Українська мова в 1900-1941: Стан і статус. Сучасність. 1987. 295 с.
12. Francis L. Carsten 'Volk ohne Raum': A Note on Hans Grimm. *Journal of Contemporary History*. Vol. 2, No. 2. 1967. pp. 221–227.
13. Pusztai Gábor. Die "Wahrheit" und die Literatur: Über die Beurteilung der deutschen Kolonialliteratur in der Literaturforschung nach 1945. *Jahrbuch Der Ungarischen Germanistik*. 2005. pp. 115–133.

Omelianchuk S. O. CONCEPTUALIZING EUROPE IN THE INTERBELLUM: BASED ON ULAS SAMCHUK'S NOVEL «AT THE EDGE OF TIME»

The article is devoted to the comprehensive analysis of the features of Europe of the interbellum period is conceptualized in Ulas Samchuk's novel At the Edge of Time. The research focuses on the literary representation of the sociocultural, political, and existential dimensions of the interwar era as refracted through the experience of Ukrainian émigrés in Prague, one of the key centers of intellectual life at the time. It traces the construction of Europe as an ambivalent space: on the one hand, a territory of cultural flourishing, intellectual inquiry, and opportunities for personal self-realization; on the other, a space marked by profound crisis, "constriction," loss of historical perspective, and a premonition of inevitable catastrophe.

Particular attention is paid to the analysis of the characters' ideological discussions, which reflect the major intellectual currents of the epoch, including Oswald Spengler's concept of the decline of Europe and Hans Grimm's ideological construct of a "people without space." The article demonstrates that these ideas not only shape the novel's ideological background but also directly influence the characters' self-awareness, their visions of Europe's future, and their own place within it. The East–West opposition is examined as a key conceptual axis of the work, through which the author articulates different models of civilizational development, cultural orientations, and political choices.

In addition, the article explores the issues of statelessness, colonial experience, linguistic vulnerability, and the crisis of national identity, all of which acquire an existential dimension in the novel and are embodied in the complex of rootlessness. It is shown that this condition determines the internal dynamics of the characters, their ideological fluctuations, and their search for spiritual grounding amid historical instability. The novel At the Edge of Time not only reconstructs the atmosphere of interwar Europe but also provides a profound critical reflection on it, foregrounding the Ukrainian perspective within the broader context of European civilizational transformations in the first half of the twentieth century.

Keywords: Ulas Samchuk, interbellum, interwar period, Europe, emigration, topos.

Дата першого надходження статті до видання: 24.04.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026